

FRAMTIDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2002 rd

Berättelsen om regeringens åtgärder under år 2001

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 17 april 2002 berättelsen om regeringens åtgärder år 2001 (B

3/2002 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att förvaltningsutskottet skall lämna utlåtande till grundlagsutskottet.

BERÄTTELSEN OM REGERINGENS ÅTGÄRDER

I berättelsen om regeringens åtgärder under år 2001 ingår, alldeles som i den föregående berättelsen, uppgifter om de åtgärder som ministerier-

na har vidtagit eller planerar vidta med anledning av de 28 uttalandena i framtidsutskottets betänkande FrUB 1/1998 rd.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Framtidsutskottet sätter värde på den rapport som regeringen lagt fram i sin åtgärdsberättelse om de åtgärder den vidtagit med anledning av de uttalanden framtidsutskottet lagt fram i sitt betänkande och som riksdagen antagit. Utskottet understryker än en gång att det behövs en aktiv interaktion för att den framtidspolitiska dialogen mellan riksdagen och regeringen skall vara fruktbar.

Regeringen framhåller i sin berättelse att vissa framsteg gjorts i många av de åtgärder riksdagen krävt i sina uttalanden. Utskottet menar att många av de efterlysta åtgärderna varit inadekvata eller så har utvecklingen tagit en helt annan riktning än riksdagen förutsatt. Utskottet går helt kort in på dessa uttalanden nedan. I fråga om de

övriga uttalandena konstaterar utskottet att det inte längre finns någon anledning att ha kvar dem i kommande åtgärdsberättelser.

Framtidsredogörelsen och bedömningen av utvecklingen på sikt

Statsrådets framtidsredogörelse Balanserad utveckling i Finland 2015 (SRR 4/2001 rd) överlämnades till riksdagen den 13 november 2001 (s. 112). Utskottet har i ett tidigare sammanhang förutsatt att regeringen utreder hur det inbördes sambandet mellan regeringsprogrammet och redogörelsen kunde förstärkas som ett led i framtidsdialogen mellan regeringen och riksdagen. Någon sådan utredning finns inte med i redogörelsen och av redogörelsens innehåll att döma

har regeringen inte gjort särskilt mycket för att stärka detta samband.

Utskottet ansåg i sitt utlåtande om 2002 års budget att regeringen varje år i samband med budgetpropositionen bör göra en utvärdering av utvecklingen på sikt, särskilt med avseende på en hållbar offentlig ekonomi på längre sikt. Utredningen bör bl.a. omfatta en bedömning av vilka konsekvenser förändringarna i omvärlden får och hur regeringen är rustad med tanke på vissa stora osäkerhetsfaktorer. Regeringen bör omedelbart ta itu med utvärderingen, menar utskottet.

Samtidigt påpekar utskottet att det är svårt att formulera en framtidspolitik när förvaltningarna inte har utvecklat sitt inbördes samarbete. Regeringen bör gå in för att undanröja hindren för en samverkan över administrativa gränser och utveckla nya arbetsrutiner — även för framtidspolitiken — bl.a. som ett led i den pågående centralförvaltningsreformen.

Höjning av personalens kompetens och upprätthållande av yrkesskickligheten

Riksdagen förutsätter att regeringen genom sin stödfinansiering och andra åtgärder drar i gång pilotprojekt som går igenom hela den offentliga sektorn och som skapar god praxis för att höja personalens kompetens och förmåga att upprätthålla yrkesskickligheten (s. 166—167).

Utskottet betonar att alla de utmaningar den offentliga sektorn ställs inför som arbetsgivare i en konkurrenssituation när arbetskraften tryter och befolkningen blir äldre måste i alla delar vägas in i den personalstrategi för staten som håller på att tas fram. A och O i det sammanhanget är kvalitetsfaktorer som har med utveckling av arbetslivet och ett brett kunnande att göra.

Åtgärder för att utveckla kunskapssamhället

Riksdagen förutsätter att regeringen i åtgärderna för att utveckla kunskapssamhället beaktar könsaspekten, utvecklar metoder för att utvärdera framgång samt

speciellt stöder kvinnors och flickors engagemang i arbetet på att utveckla och använda teknologi och dess tillämpningar (s. 167 och s. 284—285).

Trots regeringens insatser är andelen kvinnor som studerar informationsindustri och närstående ämnen vid såväl universitet som yrkeshögskolor fortfarande mycket låg. Utskottet understryker att det behövs särskilda åtgärder för att kvinnor och flickor på lika villkor skall vara med om att utveckla och använda teknologi och olika tillämpningar av den.

Upplevelsepedagogik

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att utforma en övergripande upplevelsepedagogik, som involverar föräldrarna, rådgivningsbyråerna, förskolepedagogiken, skolan och ungdomsarbetet. Denna pedagogik kan tillämpas som ett led i de etablerade aktiviteterna. I denna process tas konstnärer med och tillsammans med dem skapas inom projektliknande ramar region- och skolvisa kreativa lösningar, som kan vara mycket individuella (s. 195—196 och 279).

Utskottet framhåller att i synnerhet konst och konstnärer bör utnyttjas mer i uppfostran och undervisning genom hela barndoms- och ungdomstiden. För att utvecklingen skall gå i önskad riktning måste de olika förvaltningarna slå sig samman om pilotprojekt. Om resultaten ger anledning till det bör strukturerna ses över.

Forsknings- och utvecklingsverksamhet

Riksdagen förutsätter att regeringen främjar åtgärder för att Finland skall kunna profilera sig som en föregångare i fråga om kompetens och sociala innovationer. När forsknings- och utvecklingsanslagen under de närmaste åren åter höjs bör statens andel vara minst 40 % (s. 196 och s. 258).

Enligt preliminära kalkyler var den offentliga finansieringens andel 2002 nere i 27—28 %. Bland de utvecklade länderna (OECD-länderna) är procenten extremt liten. De stora FoU-finansierarna Finlands Akademi och Teknologiska utvecklingscentralen har upprepade gånger framhållit de fördelar som en jämn utveckling av den offentliga finansieringen genererar med avseende på kvalitet, forskningssystemets hållbarhet och effektivitet. Statens råd för vetenskap och teknologi med regeringens viktigaste ministrar som medlemmar och statsministern som ordförande har lagt upp ett flerårigt finansieringsprogram som regeringen underlåtit att starta under de gångna åren. Rådet har beslutat att den offentliga FoU-finansieringens andel av bnp bör ligga på 1999 års nivå, dvs. 1,04 %, då den 2002 var så låg som 0,95 %.

Finland har enligt utskottet inte råd att ta ett sabbatsår från finansiering av forskning och utveckling. Bristen på framstående experter kan under de närmaste åren sätta stopp för viktiga investeringar i produktion och utveckling i Finland och leda till att verksamheten flyttas utomlands.

Om regeringen fortsätter med att vägra ta itu med beredningen av en forsknings- och teknologipolitik, inställer sig frågan om berednings- och konsultationsstrukturerna motsvarar dagens krav eller om det finns anledning att se över dem.

Programmet för informationssamhället

Riksdagen förutsätter att Tekes som ett nytt nationellt teknologiprogram organiserar ett användarvänligt program för informationssamhället som gör det möjligt att snabbare utveckla utbildningen kvalitativt i form av ett samarbete mellan den kulturella innehållsproduktionen och den nya kunskaps- och informationsteknologin med målet att ta fram internationellt framgångsrika produkter (s. 259).

Utskottet vill understryka att syftet med uttalandet är att få till stånd ett nära samarbete mellan olika branscher för att stora landvinningar skall

kunna göras inom innehållsproduktionen såväl på det nationella som på det internationella planet.

Förbättring av kvaliteten på universitetsutbildningen och ökning av antalet examina inom informationsindustrin

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar effektiva åtgärder för att kvalitativt förbättra universitetsutbildningen samt speciellt för att antalet personer som avlagt examen i elektronik och teleteknik skall motsvara efterfrågan inom arbetslivet (s. 197—198).

Regeringen har på ett tacknämligt sätt främjat utbildningen inom de ovan nämnda branscherna. Antalet nya studerande har fördubblats. Under de fem senaste åren har antalet utexaminerade ökat med ca 50 % och år 2002 hade forskarskolorna för informationsindustri 350 studerande.

Strategier för utveckling av universitetens grundexamina och den grundläggande undervisningen, bättre studiehandledning, virtuell undervisning och olika slags utvärderingar har ingått i regeringens instrumentuppsättning när den gått in för att upprätthålla och förbättra universitetsutbildningens kvalitet.

Regeringens resurstilldelning till utbildningen har också ökat rejält: Universiteten får åren 2002—2004 ett påslag på sammanlagt 90 miljoner euro medan yrkeshögskolornas anslag ökar med 10 % 2002, anslagen för allmänbildande utbildning med 7 % och anslagen för yrkesutbildning med 14 %. Men om man tar till en internationell jämförelse ligger universitetsutbildningens enhetskostnader i Finland bl.a. under medeltalet för OECD-länderna.

Det är bra, menar utskottet, att regeringen satsat på att öka resurserna för utbildning men att det krävs en prioritering på denna punkt. Samtidigt som högskolorna får mer resurser måste finansierings- och resultatstyrningssystemen ses över, de anknyttande snedvridningarna rättas till och metoder för snabbare tillgång till studieplats och kortare studietider tas fram.

Former för att anpassa arbete och fritid till varandra

Riksdagen förutsätter att den sociala tryggheten omregleras och arbetspensionslagen ändras för att medge smidigare former att anpassa arbete och fritid till varandra (s. 279—280 och s. 303).

Utskottet har upprepade gånger påpekat att regeringen snabbt bör sätta in åtgärder för att minska konsekvenserna för arbetslivet av att människor pensionerar sig i förtid och för att införa mer flexibla former för pensionering.

I detta sammanhang vill utskottet understryka att regeringen i samråd med arbetsmarknadens parter bör reformera arbetslivet för att de faktorer som leder till utbrändhet skall kunna rensas ut radikalt. Erfarenheterna av alterneringsledighet har varit goda och därför vore det bra om det tidsbundna försöket kunde permanentas.

Förenandet av arbete och familjeliv

Riksdagen förutsätter att regeringen i stället för att ta beslut om förkortning eller förlängning av arbetstiden sätter upp ramar för arbetstiderna i framtiden som säkerställer konkurrenskraften och den sociala tryggheten samt tillgodoser arbetstagarnas behov utanför arbetet (s. 280—281 och s. 303—304).

Framtidsutskottet har ett flertal gånger understrukit hur viktigt det är med åtgärder som gör det lättare att anpassa arbete och familjeliv till varandra. Sysselsättningsgraden bland kvinnor är betydligt lägre än bland män. Lösningar som får graden att stiga är av stor vikt i ett läge då efterfrågan på arbetskraft inom den offentliga sektorn, t.ex. i omvårdnadsyrken, kommer att öka

avsevärt inom de närmaste 4—5 åren. Utöver dessa strukturella utmaningar måste man komma ihåg att en bättre samordning av arbete och familjeliv ger bättre livskvalitet, något som bör ses som ett av de stora samhällspolitiska målen.

Framtidsutskottet anser att regeringen bör intensifiera sina åtgärder för att arbete och familjeliv bättre skall kunna anpassas till varandra.

Förnyandet av arbetslivet

Riksdagen förutsätter att åtgärder för att förnya arbetslivet fortsätter och de i regeringens redogörelse fastslagna principerna för en lärande organisation fördjupas. Ett fortsatt trygghande av att arbetstagarnas yrkesskicklighet utvecklas ges högsta prioritet och som ett väsentligt villkor för detta kraft att orka med arbetet och en individuell utveckling av arbetsprocesserna (s. 284 och s. 304—305).

Regeringen har i enlighet med regeringsprogrammet startat en rad rikstäckande program för arbetslivsreformer.

Framtidsutskottet påpekar att det gäller att se till att det också i framtiden finns pengar i synnerhet för det nationella programmet för utvecklande av arbetslivet och forsknings- och handlingsprogrammet Orka arbeta och att programmen kan fullföljas. Samtidigt betonar utskottet att planerna och besluten gällande vuxenutbildning bör ges adekvata resurser och genomföras med det snaraste.

Utlåtande

Framtidsutskottet föreslår

att grundlagsutskottet väger in det som sägs ovan.

Helsingfors den 4 juni 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Tiuri /saml
vordf. Kalevi Olin /sd
medl. Leena-Kaisa Harkimo /saml
Leea Hiltunen /kd
Susanna Huovinen /sd (delvis)
Reijo Kallio /sd
Kyösti Karjula /cent
Jyrki Katainen /saml

Mika Lintilä /cent (delvis)
Markku Markkula /saml
Jukka Mikkola /sd
Petri Neittaanmäki /cent
Margareta Pietikäinen /sv
Esko-Juhani Tennilä /vänst
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Paavo Löppönen.